

Ключові аспекти проведення експертизи за експертною спеціальністю «Дослідження усного мовлення мовознавчими методами»: виклики та поєднання

Дана Поляцька

кандидат філологічних наук, заступник завідувача відділу дослідження
звуко- та відеозапису лабораторії досліджень у сфері інформаційних технологій,
Київський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України, м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4741-2910>,
e-mail: tdana1986.dt@gmail.com

*Розглянуто ключові аспекти проведення судової лінгвістичної експертизи усного
мовлення як незамінного інструмента сучасного правосуддя.*

Ключові слова: лінгвістична експертиза усного мовлення; фонетика; фонологія;
лексикологія; семантика; морфологія; синтаксис; стилістика; соціолінгвістика; пси-
холінгвістика; аналіз; проблемні аспекти.

Key Aspects of Conducting Forensic Examinations in the Field of «Linguistic Analysis of Oral Speech Using Linguistic Methods»: Challenges And Combination

Dana Poliatska

*The key aspects of conducting forensic linguistic analysis of oral speech as an indispensable
tool of modern justice are examined.*

Keywords: forensic linguistic analysis of oral speech; phonetics; phonology; lexicology; se-
mantics; morphology; syntax; stylistics; sociolinguistics; psycholinguistics; analysis; problem-
atic issues.

У сучасних правових реаліях в Україні збільшилась кількість судово-лінгвістичної експертизи усного мовлення. Вона є одним із напрямів прикладної лінгвістики, що відповідає на виклики сучасного судочинства.

Лінгвістична експертиза усного мовлення досліджує продукт, виражений у звуковій формі та зафіксований на фонограмі. Цей вид експертизи унікальний тим, що сприймається експертом на слух і дає змогу охарактеризувати різні властивості звукового ладу мови, що відображають

індивідуальні мовні та мовленнєві навички. Перевага лінгвістичних ознак полягає в тому, що експерт може зафіксувати дрібні відтінки, відхилення у звучанні, а також оцінити розбіжності, які сьогодні не піддаються інструментальному вимірюванню.

Для успішного проведення судово-лінгвістичної експертизи експерт повинен мати глибокі знання в широкому спектрі лінгвістичних дисциплін (фонетика, фонологія, лексикологія, семантика, морфологія, синтаксис,

стилістика, соціолінгвістика та психолінгвістика) [1].

Проте для повного всебічного аналізу експерт-лінгвіст не оминає й основних підходів до методології аналізування усного мовлення:

- аудиторний підхід: експерт, що набув знання аудиторної фонетики, слухає записи й відзначає подібності та відмінності, які вказують на одного або різних мовців (це суб'єктивний метод, що ґрунтується на досвіді експерта);
- акустико-фонетичний підхід містить кількісні вимірювання акустичних властивостей мовлення (висота тону, інтонація, швидкість мовлення та їхнє представлення у вигляді таблиць або графіків для порівняння);
- спектрографічний аналіз: цей підхід передбачає створення візуального зображення акустичного профілю мовця — спектрограми, яка дає змогу виявити певні фонетичні особливості вимови, характерні для мовця;
- автоматичний підхід базується на кількісних вимірюваннях акустичних властивостей мовлення та застосуванні статистичних моделей для порівняння «відбитків голосу» [2].

Сучасна судово-лінгвістична практика свідчить про поєднання різних підходів для досягнення максимальної достовірності. Зокрема, аудиторний та акустико-фонетичний аналіз часто поєднують зі спектрографічним дослідженням [2].

З-поміж викликів та проблемних аспектів, з якими часто стикаються експерти, є цифрові файли, отримані із сучасних пристроїв (смартфони чи диктофони), які надзвичайно вразливі до маніпуляцій, включно зі склеюванням, додаванням або видаленням сегментів, застосуванням стиснутих форматів, що призводить до втрати даних під час аналізу.

Записи, які надаються на дослідження і є продуктом побутових пристроїв, мають низьку якість, що ускладнює аналіз. Додатковими перешкодами є наявність фонових шумів та електронних завад, які маскують мовлення.

Застосування лише традиційних методів може бути недостатнім для розв'язання цих проблем. Оскільки сучасні цифрові файли вразливі до маніпуляцій та втрати даних, які не завжди можна виявити лише на слух, інтеграція сучасних технологій стає критично необхідною для забезпечення достовірності висновків. Це аналіз метаданих для виявлення ознак редагування, виявлення аномалій у безперервності звукової хвилі та застосування статистичних моделей для перевірки ідентичності мовця [3]. Отже, для забезпечення наукової достовірності та доказового значення експертного висновку необхідне застосування міждисциплінарних підходів, що містять як лінгвістичний, так і технічний аналіз.

Попри усі труднощі, що можуть виникнути під час аналізування автоматизованими системами, експерт-лінгвіст має унікальні переваги під час аналізування аудіозаписів,

особливо в умовах, де якість звуку є низькою через шуми, перешкоди та інші електронні завади, оскільки він оперує не лише звуком, а й усім комплексом знань про мову та її вживання. На відміну від автоматизованих систем або суто акустичних методів, лінгвіст зосереджується не лише на фізичних властивостях звуку, а й на цілісній структурі мовлення. Він може розпізнавати лінгвістичні маркери, навіть якщо шуми приховують окремі звуки, експерт може розпізнати інші важливі особливості, такі як стиль мовлення, морфологічні та синтаксичні конструкції, ідіолектальні особливості або унікальні конструкції, а також ідентифікувати аномалії в ритмі, інтонації та плавності мовлення, що може свідчити про мані-

пуляцію (монтаж, зміни) у записі, яка була прихована за завадами.

Перелік джерел посилання

1. Линник О. В. Актуальність проведення лінгвістичної експертизи. *Актуальні проблеми криміналістики та судової експертології* : мат-ли міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 22.11.2018). Київ, 2018. С. 242—244. URL: <https://elar.navs.edu.ua/bitstreams/9b789935-ee35-481a-bc98-c3952a173748/download> (дата звернення: 16.09.2025).
2. Forensic Voice Comparison: The Essential Guide PHONEXIA. URL: <https://www.phonexia.com/knowledge-base/forensic-voice-comparison-essential-guide/> (дата звернення: 16.09.2025).
3. Audio Forensics in the Digital Age: Challenges and Solutions. URL: <https://eclipse-forensics.com/audio-forensics-in-the-digital-age-challenges-and-solutions/> (дата звернення: 16.09.2025).